

FORMATION OF ORGANIZATIONAL BASIS OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORT'S SYSTEM IN 20-30 YEARS OF XX CENTURY IN UKRAINE

OKSANA WATSEBA, ANDRIY KUKCHTIY

*National university of physical education and sport of Ukraine
Lviv State Institute of Physical Culture*

Peculiarities of organizational basis of the system of physical education and sport's formation in Ukraine in 20-30 years of XX century are being depicted in the article. Specificity of foundation of state and non-government forms of physical education and sport's movement is being analyzed as well as functioning of ruling organizations of that period in Ukraine – Supreme Council of Physical Education in Naddniprojanshchyna and Ukrainian Sport Council in Galychyna.

СТАН СУЧАСНОГО ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ШКОЛІ

В.В.ВЕСЕЛОВА, О.В.БУЛЕЙЧЕНКО, О.В.ПІДВАЛЬНА

*Національний університет фізичного виховання і спорту України
Національний педагогічний університет ім. М.Драгоманова*

Дев'ятиріччя України, як незалежної держави, сучасні умови довкілля, вимагають щось іншого підходу до фізичного виховання школярів, ніж у попередні десятиліття. Фізичне виховання в СРСР було спрямовано на виконання комплексу ГТО, БГТО, обов'язкову службу в армії. Сучасні умови вимагають оздоровчого підходу, який був би спрямований на виховання здорової нації, зміцнення фізичного потенціалу дітей і підлітків методами фізичної культури і спорту.

Одним із актуальних завдань сучасного суспільства є підвищення ефективності фізичного виховання підростаючого покоління.

Загальновідомо, що фізичне виховання в школі - процес керований і контрольований нормативними документами. У 1996 році було затверджено Програму державного виховання населення України, а в 1998 році колективом авторів Інституту змісту і методів навчання, лабораторією фізичного виховання НДІ проблем виховання АПН України, науково-творчою групою Міністерства Освіти України було розроблено нову Програму з фізичної культури для загальноосвітніх шкіл, яка була опублікована в журналі «Фізичне виховання в школі».

Хоча основною формою фізичного виховання в школі є урок, два заняття на тиждень недостатні для розвитку рухових якостей, підвищення резервних можливостей організму, збереження здоров'я дітей. На думку Бальсевича В.К., основною причиною невдач інновацій і реформ у сфері фізичного виховання є нерозв'язаність проблеми поєднання масовості у навчанні і необхідності індивідуалізації процесу навчання.

Як відомо, у процесі уроку фізичної культури вирішуються такі основні задачі, як навчальна та оздоровча. Виходячи з літературних даних, результатів власних досліджень видно, що в сучасних дітей рівень захворюваності високий, а фізичної підготовленості - низький. Тому велике значення має вирішення оздоровчих завдань у процесі фізичного виховання. У зв'язку з тим, що особливо часто спостерігається захворюваність школярів гострими респіраторними захворюваннями, урок повинен бути спрямований на підвищення опірності організму несприятливим умовам довкілля, підвищення функціонального стану, розвитку рухових якостей, поліпшення емоційного стану і т.д.

Загальновідомо, що при складанні програм фізкультурно-оздоровчої спрямованості в школі необхідно враховувати вік (паспортний і біологічний), стать, рівень фізичного

розвитку і фізичної підготовленості, стан здоров'я, особливості психофізіологічного розвитку, мотивацію до занять фізичною культурою і спортом.

У зв'язку з тим, що нами досліджувалися хлопчики середнього шкільного віку виявилось цікавим проаналізувати зміст Програми з фізичного виховання для цієї віково-статевої групи. Позитивним у сучасній Програмі можна вважати той факт, що вона передбачає диференційований підхід до процесу фізичного виховання зі школярами з урахуванням стану їх здоров'я. Для дітей із спеціальних медичних груп немає нормативів виконання тестів, вони займаються тими вправами, що їм не протипоказані. За чверть виставляються «залік» - «незалік», у які входять оцінки за отримані знання і техніку виконання рухових дій.

У Програмі 1985 року говориться, що учням, віднесеним за станом здоров'я до підготовчої медичної групи, оцінка умовно виставляється на загальних підставах, за винятком виконання навчальних нормативів у протипоказаних їм видах фізичних вправ, а заняття зі спеціальною медичною групою проводяться окремо і за спеціальною програмою, що не зовсім прийнятно в сучасних умовах переповнення класів і нестачі спортивної інфраструктури.

Відповідно до практично всіх програм з фізичного виховання в школі, на уроках фізичної культури варто систематично впливати на учнів з метою розвитку таких якостей, як сила і швидкість у різних рухах, витривалість до силових, статичних зусиль і до циклічних рухів різної інтенсивності, гнучкість.

Диференційований підхід до фізичного виховання школярів обумовлений сприятливим для визначеного віку і статі співвідношенням засобів і методів з урахуванням фізіологічних аспектів. Сучасна Програма «враховує найбільш сприятливі вікові й анатомо-фізіологічні періоди у вихованні і розвитку фізичних якостей учнів», однак для хлопчиків 6-го класу не передбачається фізичний розвиток яких-небудь якостей взагалі, тоді як за даними літератури саме період 12-14 років є найбільш чутливим для розвитку сили, швидкісних якостей, виховання витривалості (її розвиток відзначається лише в 7-м класі). Розвиток сили, швидкісно-силових якостей, гнучкості передбачається лише у 8-му класі, тоді як для цього найбільш сприятливими вважаються дошкільний і молодший шкільний вік.

Для наочності сказаного представляємо фрагмент Програми (табл. 1).

Таблиця 1

Найбільш сприятливі періоди розвитку фізичних якостей, хлопчики (Програма з фізичного виховання у школі для 1 - 11 класів, 1998 р., вибірка для школярів 6-8 кл.)

Фізичні Якості	Класи		
	6	7	8
Швидкість	-	-	-
Витривалість	-	X	-
Гнучкість	-	-	X
Сила	-	-	X
Спритність	-	-	-
Швидкісно-силові якості	-	-	X

Виходячи з даних таблиці 1 можна припустити, що в 6-му і 7-му класах (12-13 років) відсутній процес розвитку і підвищення основних рухових якостей, тоді як за даними багатьох дослідників саме в цьому віці відбувається процес найбільш інтенсивного розвитку фізичних якостей, які необхідні в зрілому віці. У цей вікової період відбувається статевий розвиток, завершується формування кістково-м'язової й інших систем організму.

Усі програми пропонували визначену кількість годин для оволодіння учнями основ рухових навичок і умінь.

Для вирішення завдань уроку, розвитку рухових якостей сучасна Програма не встановлює конкретну кількість годин для проходження розділів. Вчитель може змінювати кількість відведених навчальних годин за рахунок збільшення інших видів програмного матеріалу відповідно до умов проведення уроку (наявність необхідного спортивного інвентарю, врахування місцевих умов проведення уроків, збільшення кількості занять у тиждень).

Водночас, у попередніх програмах були подані конкретні позакласні форми занять фізичною культурою і спортом, загальношкільні фізкультурно-масові і спортивні заходи.

Як видно з табл.2 кількість годин на освоєння й удосконалення тих або інших рухових якостей у програмах з фізичного виховання різних років була різною. З кожною наступною програмою усе менше годин приділялося гімнастиці (з 20 до 8 у 6-м класі і з 14 до 8 у 7-м і 8-м класах), усього 7 годин приділялося в програмі 1998 року у 6-х і 7-х класах на легку атлетику, майже в два рази збільшилася кількість годин, відведених на спортивні ігри, такі як футбол, баскетбол, гандбол, волейбол (6-7-8-мі класи - 31-35-24 години), мало часу було відведено в останній програмі на кросову і лижну підготовку (з 16 годин у минулі роки до 4-6 годин зараз).

Хоча тест з плавання, включений у Програму державного тестування населення України, є одним із складових комплексного тесту, умов для занять плаванням у більшості шкіл немає. У програмі з фізичного виховання зовсім не приділяється часу на цей вид діяльності, а його виконання необхідно для обов'язкової комплексної оцінки.

При організації уроків відповідно до сучасної Програми, плавання не є обов'язковим у сітці годин. Таке положення враховує сучасну ситуацію нестачі діючих басейнів в Україні.

Відмінними в останній програмі від попередніх є 2-4 години, відведені на туризм і по 12 годин у всіх класах призначені на комплексний тест оцінки стану фізичної підготовленості. Зовсім не приділяється часу для теоретичної підготовки (табл. 2).

Таблиця 2

Розподіл навчального часу на різні види програмного матеріалу уроків фізичної культури (сітка годин) у програмах різних років

Види програмного матеріалу	Класи								
	6			7			8		
Рік Програми	1979	1985	1998	1979	1985	1998	1979	1985	1998
Гімнастика	20	16	8	14	16	8	14	16	8
Легка атлетика	18	20	7	16	20	7	16	20	16
Спортивні ігри	14	16	31	14	16	35	14	16	24
Кросова (лижна) підготовка	16	16	6	16	16	4	16	16	4
Плавання	-	14	-	-	14	-	-	14	-
Комплексний тест оцінки стану фізичної підготовленості	-	-	12	-	-	12	-	-	12
Туризм	-	-	4	-	-	2	-	-	4
Теоретичні відомості	2	-	-	2	-	-	2	-	-

Підсумовуючи вищесказане, можна засвідчити те, що Програма 1998 року передбачає значно більше (в 2 рази) кількість годин для різних спортивних ігор за рахунок зменшення часу, відведеного на інші види діяльності.

У процесі фізичного виховання необхідний обов'язковий контроль за розвитком якостей. Тому сучасна програма передбачає орієнтований комплексний тест, який повинен

підводити учнів до виконання наприкінці року Державних тестів. Для підготовки до здачі тестів учні здають 2 вправи за чверть (усього шість), а наприкінці року - за програмою Держтестів. Однак вправи комплексного тесту не завжди збігаються з останніми:

Орієнтований комплексний тест

Біг 30 м

Крос на подолання визначеної кількості метрів

Держтести

Біг 60 м

Крос на час

У вправах на гнучкість, силу, спритність, швидкісно-силову підготовку нормативи Держтестів більш високі. Також у сучасній програмі вказується, що при роботі з дітьми, як випереджають у своєму розвитку однолітків, вчитель може встановлювати особисті тимчасові тестові показники та використовувати їх у роботі із дітьми.

Особливої уваги заслуговує вивчення динаміки фізичного розвитку і підготовленості дітей, які проживають в екологічно несприятливих умовах.

У зв'язку з цим актуальною є розробка і впровадження адекватних навчальних нормативів, які б сприяли підвищенню рівня контролю за станом фізичної підготовленості і здоров'я школярів. Нам видається можливим пошук і експериментальна апробація таких форм фізичного виховання в школі, які дозволили враховувати несприятливу ситуацію, яка склалась, з огляду на ступінь захворюваності, рівень фізичної підготовленості, індивідуальний підхід.

Сучасні програми з фізичного виховання в школі не зовсім диференційовано підходять до цього процесу, а уроки фізичної культури, як основна форма вирішення виховних і оздоровчих завдань у школі, розраховані на обмежений ефект і не відповідають вимогам тренувальної спрямованості. Програми дитячо-юнацьких спортивних шкіл продовжують залишатися скерованими на досягнення учнями високих спортивних результатів в окремих видах спорту, що вимагає великих тимчасових і фізичних витрат і пов'язано з певним ризиком для здоров'я.

Таким чином, подана програма не дозволяє належним чином вирішувати завдання фізкультурно-оздоровчої спрямованості, правильно враховувати основні періоди розвитку фізичних якостей. Хоча вона і вносить нові аспекти у фізичне виховання школярів умовах, які склалися, але, на нашу думку, потребує корекції.

STATE OF MODERN PROGRAMS OF PHYSICAL EDUCATION IN SCHOOLS

V.VESSELOVA, O.BYLEICHENKO, O.PIDVAL'NA

National University of Physical Education and Sport of Ukraine

National Pedagogical University

State of programs for physical education in schools of Ukraine has been analyzed in this article.

**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ**

ГЕОРГІЙ ГАЦ

Волинський державний університет імені Лесі Українки, м.Луцьк

Педагогічний процес формування компетентності передбачає наявність чітко сформованої цілі, яка повинна враховувати її сутність та структуру. Однак аналіз точок зору авторів свідчить, що тлумачення терміну "компетентність" дуже розрізняється, при цьому він розглядається в категоріях знань, умінь, навичок, досвіду, якостей особистості. Така термінологічна невизначеність навряд чи сприяє успішності педагогічного процесу.

На думку М.В.Прохорової (1993), основними механізмами формування професійно-педагогічної компетентності є, по-перше, усвідомлення реального рівня